

DIREKTIIVID

EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU DIREKTIIV 2009/52/EÜ,

18. juuni 2009,

millega sätestatakse ebaseaduslikult riigis viibivate kolmandate riikide kodanike tööandjatele kohaldatavate karistuste ja meetmete miinimumnõuded

EUROOPA PARLAMENT JA EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Ühenduse asutamislepingut, eriti selle artikli 63 lõike 3 punkti b,

võttes arvesse komisjoni ettepanekut,

võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamust, ⁽¹⁾võttes arvesse Regioonide Komitee arvamust, ⁽²⁾toimides asutamislepingu artiklis 251 sätestatud korras, ⁽³⁾

ning arvestades järgmist:

(1) Euroopa Ülemkogu kohtumisel 14. ja 15. detsembril 2006 lepitati kokku selles, et tuleks tihendada liikmesriikidevahelist koostööd võitluses ebaseadusliku sisserände vastu ja eelkõige selles, et ebaseadusliku töötamise vastu võitlemise meetmeid tuleks liikmesriikide ja ELi tasandil intensiivistada.

(2) Põhiline tegur, mis meelitab ebaseaduslikke sisserändajaid ELi, on võimalus saada ELis tööd ilma nõutava õigusliku seisundita. Ebaseadusliku sisserände ja riigis viibimise vastane tegevus peaks seetõttu hõlmama selle teguri vastaseid meetmeid.

(3) Kõnealuste meetmete keskmes peaks olema üldine keeld võtta tööle kolmandate riikide kodanikke, kellel puudub õigus elada ELis, ja karistused tööandjate suhtes, kes seda keeldu rikuvad.

⁽¹⁾ ELT C 204, 9.8.2008, lk 70.

⁽²⁾ ELT C 257, 9.10.2008, lk 20.

⁽³⁾ Euroopa Parlamendi 4. veebruari 2009. aasta arvamus (*Euroopa Liidu Teatajas* seni avaldamata) ja nõukogu 25. mai 2009. aasta otsus.

(4) Kuna käesoleva direktiiviga nähakse ette miinimumnõuded, peaks liikmesriikidele jääma õigus kehtestada või säilitada tööandjatele rangemaid karistusi, meetmeid ja kohustusi.

(5) Käesolevat direktiivi ei tuleks kohaldada kolmandate riikide kodanike suhtes, kes viibivad liikmesriigis seaduslikult, olenemata sellest, kas neil on lubatud liikmesriigi territooriumil töötada. Veelgi enam, selle kohaldamisalast peaksid välja jääma isikud, kes omavad ühenduse vaba liikumise õigust vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. märtsi 2006. aasta määruse (EÜ) nr 562/2006 (millega kehtestatakse isikute üle piiri liikumist reguleerivad ühenduse eeskirjad (Schengeni piirieskirjad)) ⁽⁴⁾ artikli 2 lõikele 5. Selle kohaldamisalast peaksid välja jääma ka kolmandate riikide kodanikud, kelle olukorra puhul kohaldatakse ühenduse õigust, näiteks isikud, kes töötavad seaduslikult liikmesriigis ja kes on lähetatud teenuseosutaja poolt teise liikmesriiki teenuste osutamiseks. Käesolev direktiiv ei tohiks piirata selliste siseriiklike õigusaktide kohaldamist, millega keelatakse selliste kolmandate riikide kodanike töötamine, kes viibivad riigis seaduslikult, kuid töötavad, rikkudes seeläbi oma residentide staatust.

(6) Käesoleva direktiivi kohaldamiseks tuleks määratleda teatud mõisted ning neid mõisteid võib kasutada ainult käesoleva direktiivi kohaldamisel.

(7) Töö määratlus peaks hõlmama selle koostisosi, nimelt tööandja tarbeks, tema juhtimisel ja/või järelevalve all teostatavaid tegevusi, mis on või peaksid olema tasustatavad, olenemata õiguslikust suhtest.

(8) Tööandja määratlus võib hõlmata isikute ühendust, kellel on õigus teha õigustoiminguid juriidilise isiku staatust omamata.

⁽⁴⁾ ELT L 105, 13.4.2006, lk 1.

- (9) Selleks, et takistada ebaseaduslikult riigis viibivate kolmandate riikide kodanike töölevõtmist, tuleks tööandajatelt nõuda, et nad kontrolliksid enne kolmandate riikide kodanike töölevõtmist, sealhulgas juhul, kui kolmanda riigi kodanik võetakse tööle eesmärgiga lähetada ta teenuste osutamiseks teise liikmesriiki, kas kolmandate riikide kodanikel on olemas kehtiv elamisluba või muu riigis viibimise luba, mis tõendab kolmanda riigi kodaniku seaduslikku viibimist liikmesriigi territooriumil.
- (10) Selleks et liikmesriikidel oleks võimalik kontrollida, kas dokumendid on võltsitud, tuleks tööandajatelt nõuda, et nad teavitaksid pädevaid asutusi kolmandate riikide kodanike töölevõtmisest. Halduskoormuse vähendamiseks võivad liikmesriigid näha sellise teavitamise ette muude teavitamissüsteemide kaudu. Liikmesriikidel peaks olema võimalik otsustada lihtsustatud teavitamise korra kasuks, kui tööandja on füüsiline isik ja töötatakse tema isiklikuks tarbeks.
- (11) Tööandjaid, kes on täitnud käesolevas direktiivis kehtestatud kohustused, ei tuleks vastutusele võtta ebaseaduslikult riigis viibivate kolmandate riikide kodanike töölevõtmise eest, eelkõige juhul, kui pädevad asutused on hiljem tuvastanud, et töötaja esitatud dokument on võltsitud või seda on väärtarvitatud, välja arvatud juhul, kui tööandja teadis, et dokument on võltsitud.
- (12) Liikmesriigid peaksid selleks, et aidata tööandjaid nende kohustuste täitmisel, tegema kõik endast oleneva elamisloa pikendamise taotluste õigeaegseks käsitlemiseks.
- (13) Üldise keelu jõustamiseks ja rikkumiste ärahoidmiseks peaksid liikmesriigid kehtestama sobivad karistused. Need peaksid hõlmama rahatrahre ja ebaseaduslikult riigis viibiva kolmanda riigi kodaniku tagasisaatmise kulude maksmisel osalemist ning kergemate rahaliste karistuste kehtestamise võimalust tööandjale, kes on füüsiline isik ja kui töötatakse tema isiklikuks tarbeks.
- (14) Igal juhul peaks tööandjalt nõudma, et ta maksaks välja kolmandate riikide kodanikele maksmata jäänud tasu tehtud töö eest ning maksmata jäänud maksud ja sotsiaalkindlustusmaksed. Kui töötasu ei ole võimalik kindlaks määrata, tuleks eeldada, et see on vähemalt asjaomasel tegevusvaldkonnas seaduse järgi kohaldatava miinimumpalga, kollektiivlepingute või kehtiva tava kohane töötasu. Ühtlasi peaks tööandjal olema kohustus katta vajaduse korral kõik kulud, mis kaasnevad ebaseaduslikult töötanud ja tagasi pöördunud või tagasi saadetud kolmanda riigi kodanikule maksmata jäänud töötasu saatmisega. Kui tööandja ei maksa maksmata jäänud töötasu, ei peaks liikmesriik olema kohustatud seda kohustust tööandja asemel täitma.
- (15) Ebaseaduslikult töötavate kolmandate riikide kodanikel ei tohiks tekkida õigust siseneda tööturule, seal viibida või omada sellele juurdepääsu tulenevalt ebaseaduslikust töösuhtest või töötasu maksmisest või maksmata jäänud töötasu, sotsiaalkindlustusmaksude või maksude väljamaksimisest tööandja poolt või juriidilise isiku poolt, kes peab tööandja asemel makseid sooritama.
- (16) Liikmesriigid peaksid tagama kaebuste esitamise võimaluse ja selliste mehhanismide olemasolu, millega tagatakse, et kolmandate riikide kodanikud saavad kätte maksmata jäänud töötasu. Liikmesriike ei tuleks kohustada kaasama neisse mehhanismidesse oma kolmandates riikides asuvaid esindusi. Liikmesriigid peaksid tõhusate kaebuste esitamise mehhanismide kehtestamise raames, ja kui nad ei ole seda veel siseriiklikes õigusaktides ette näinud, kaaluma võimalust anda pädevatele asutustele volitused algatada tööandja suhtes maksmata jäänud töötasu väljanõudmiseks menetlusi ning arvestama selle võimaluse lisandväärtust.
- (17) Lisaks sellele peaksid liikmesriigid seadusega tagama, et töösuhte kestaks vähemalt kolm kuud, et kindlustada tööandjate tõendamiskohustus vähemalt teatavaks ajavahemikuks. Töötajal peaks olema muu hulgas võimalus tõendada oma töösuhte kehtivust ja kestust.
- (18) Liikmesriigid peaksid sätestama ka võimaluse määrata tööandjatele täiendavaid karistusi, muu hulgas mõne või kõigi riiklike hüvitiste ja toetuste, sealhulgas põllumajandustoetuste või riigiabi saamise õigusest ilmajätmine, riigihankemenetlustes osalemise õigusest ilmajätmine ning mõne või kõigi juba antud riiklike hüvitiste, toetuste või riigiabi, sealhulgas liikmesriikide hallatavate ELi rahaliste vahendite tagasinõudmine. Liikmesriikidel peaks olema võimalik otsustada, et nad ei kohalda neid täiendavaid karistusi, kui tööandja on füüsiline isik ja võetakse tema isiklikuks tarbeks.
- (19) Käesolev direktiiv ja eelkõige selle artiklid 7, 10 ja 12 ei tohiks piirata nõukogu 25. juuni 2002. aasta määruse (EÜ, Euratom) nr 1605/2002 (mis käsitleb Euroopa ühenduste üldelarve suhtes kohaldatavat finantsmäärust) ⁽¹⁾ kohaldamist.
- (20) Arvestades alltöövõtu suurt levikut teatavates valdkondades, kus kõnealune probleem esineb, on vaja tagada, et vähemalt töövõtjat, kelle tööandja on vahetu alltöövõtja, võib kohustada kandma lisaks tööandjale või tema asemel rahalisi karistusi. Erijuhtudel tuleks ka teisi alltöövõtjaid kohustada lisaks ebaseaduslikult riigis viibivaid kolmandate riikide kodanikke tööle võtvale tööandjale

⁽¹⁾ EÜT L 248, 16.9.2002, lk 1.

või tema asemel rahalisi karistusi kandma. Käesoleva direktiivi vastutust käsitlevate sätetega hõlmatud saadaolev töötasu peaks hõlmama ka sissemakseid seaduste või kollektiivlepingutega reguleeritavatesse riiklikesse puhkuse- ja sotsiaalkassadesse.

- (21) Kogemuste põhjal on näha, et olemasolevad karistussüsteemid ei ole piisavad, et saavutada ebaseaduslikult riigis viibivate kolmandate riikide kodanike töölevõtmise keelu täielik järgmine. Üks põhjus on see, et halduskaristustest üksi tõenäoliselt ei piisa teatavate vastutustundetute tööandjate heidutamiseks. Keelu järgimist on võimalik tõhustada ja seda tuleks teha kriminaalkaristuste kohaldamise kaudu.
- (22) Üldise keelu täieliku tõhususe tagamiseks on seetõttu eelkõige vaja karmimaid karistusi selliste tõsiste juhtumite puhul nagu korduvad rikkumised, märkimisväärse arvu kolmandate riikide kodanike ebaseaduslik töölevõtmine, eriti orjastavad töötingimused, mille puhul tööandja teab, et töötaja on inimkaubanduse ohver, ning kui tegemist on alaealise ebaseadusliku töötamisega. Käesoleva direktiiviga kohustatakse liikmesriike lisama oma siseriiklikusse õigusesse selliste tõsiste rikkumiste eest kriminaalkaristused. Direktiiviga ei kehtestata kohustusi seoses selliste karistuste ega muude olemasolevate õiguskaitse-süsteemide rakendamiseks üksikjuhtumite puhul.
- (23) Käesoleva direktiivi kohaselt tõsisteks juhtumiteks peetakse rikkumisi tuleks pidada kuriteoks kogu ühenduse piires, kui rikkumine on tahtlik. Käesoleva direktiivi kuritegu käsitlevad sätted ei tohiks piirata nõukogu 19. juuli 2002. aasta raamotsuse 2002/629/JSK (inimkaubanduse vastu võitlemise kohta) ⁽¹⁾ kohaldamist.
- (24) Kuriteo eest tuleks karistada tõhusa, proportsionaalse ja hoiatava kriminaalkaristusega. Kohustus tagada käesoleva direktiivi raames tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad kriminaalkaristused ei mõjuta liikmesriigi kriminaalõiguse ja kriminaalkohtusüsteemi sisekorralduse kohaldamist.
- (25) Käesolevas direktiivis osutatud kuritegude eest võib vastutusele võtta ka juriidilisi isikuid, sest paljud tööandjad on juriidilised isikud. Käesoleva direktiivi sätted ei sisalda liikmesriikide kohustust näha ette juriidiliste isikute kriminaalvastutusele võtmine.
- (26) Käesoleva direktiivi jõustamise hõlbustamiseks tuleks luua tõhusad kaebuste esitamise mehhanismid, mille kaudu asjaomastel kolmandate riikide kodanikel oleks võimalik esitada kaebus kas otse või selleks määratud kolmanda

isiku (näiteks ametiühingud või muud assotsiatsioonid) kaudu. Kaebuste esitamisel antava abi puhul tuleks selleks määratud kolmandaid isikuid kaitsta võimalike karistuste eest, mida võidakse määrata vastavalt eeskirjadele, mille kohaselt on keelatud riigis ebaseaduslikule elamisele kaasaaitamine.

- (27) Kaebuste esitamise mehhanismide täienduseks peaks liikmesriikidel olema võimalik anda nendele kolmandate riikide kodanikele, kes on töötanud eriti orjastavates töötingimustes või kes olid ebaseaduslikult tööle võetud alaealsed ja kes on teinud koostööd oma tööandja vastu algatatud kriminaalmenetluses, ajutine elamisluba, mille kehtivus oleks seotud asjaomaste riiklike menetluste kestusega. Kõnealuseid lubasid tuleks anda tingimustel, mis on võrreldavad nende kolmandate riikide kodanikele kohaldatavate tingimustega, kellele laieneb nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiiv 2004/81/EÜ (elamisloa väljaandmise kohta pädevate asutustega koostööd tegevatele kolmandate riikide kodanikele, kes on inimkaubanduse ohvrid või kelle ebaseaduslikule sisserändele on kaasa aidatud). ⁽²⁾
- (28) Et tagada käesoleva direktiivi jõustamise rahuldav tase ja vähendada võimalikult suures ulatuses jõustamisel esinevaid erinevusi liikmesriikide vahel, peaksid liikmesriigid tagama oma territooriumil tõhusate ja piisavate kontrollide läbiviimise ning edastama komisjonile andmed läbiviidud kontrollide kohta.
- (29) Liikmesriike tuleks innustada kehtestama igal aastal riiklikke eesmärke läbiviidavate kontrollkäikude arvu suhtes sellistes tegevusvaldkondades, kuhu ebaseaduslikult riigis viibivate kolmandate riikide kodanike töötamine nende territooriumil on koondunud.
- (30) Käesoleva direktiivi kohaldamiseks läbiviidavate kontrollide tõhususe parandamiseks peaksid liikmesriigid tagama, et pädevatele asutustele antakse siseriiklike õigusaktidega kontrollide läbiviimiseks piisavad õigused, et käesoleva direktiivi tõhusaks rakendamiseks kogutakse ja töödeldakse teavet ebaseadusliku töötamise, sealhulgas eelnevate kontrollkäikude tulemuste kohta, ning et kontrolli tõhusaks teostamiseks on piisavalt vajalike oskuste ja kvalifikatsiooniga töötajaid.
- (31) Liikmesriigid peaksid tagama, et käesoleva direktiivi kohaldamiseks läbiviidavad kontrollid ei mõjuta töökoha ja töötingimuste hindamiseks teostatavaid kontrollimisi ei kvantitatiivsest ega kvalitatiivsest aspektist.

⁽¹⁾ EÜT L 203, 1.8.2002, lk 1.

⁽²⁾ ELT L 261, 6.8.2004, lk 19.

- (32) Kolmandate riikide kodanikest töötajate lähetamise suhtes võivad liikmesriikide ametiasutused teha koostööd ja vahetada teavet vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. detsembri 1996. aasta direktiivile 96/71/EÜ (töötajate lähetamise kohta seoses teenuste osutamisega),⁽¹⁾ et teha kindlaks, kas asjaomased kolmanda riigi kodanikud töötavad päritoluliikmesriigis seaduslikult.
- (33) Käesolevat direktiivi tuleks käsitada nende meetmete täiendusena, mille eesmärk on tegeleda deklareerimata töö ja ekspluateerimise probleemidega.
- (34) Kooskõlas paremat õigusloomet käsitleva institutsioonidevahelise kokkuleppe⁽²⁾ punktiga 34 innustatakse liikmesriike koostama nende endi jaoks ja ühenduse huvides vastavustabeleid, milles on võimalikult suures ulatuses välja toodud vastavus käesoleva direktiivi ja ülevõtmis-meetmete vahel, ning need tabelid üldsusele kättesaadavaks tegema.
- (35) Isikuandmete töötlemine käesoleva direktiivi rakendamisel peaks toimuma kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. oktoobri 1995. aasta direktiiviga 95/46/EÜ (üksikisikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise kohta).⁽³⁾
- (36) Kuna käesoleva direktiivi eesmärki, nimelt võidelda ebaseadusliku sisserändega, vähendades töötamise mõju, ei suuda liikmesriigid piisavalt saavutada ning käesoleva direktiivi ulatuse ja toime tõttu on seda parem saavutada ühenduse tasandil, võib ühendus võtta meetmeid kooskõlas asutamislepingu artiklis 5 sätestatud subsidiaarsuse põhimõttega. Kõnealusel artiklis sätestatud proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt ei lähe käesolev direktiiv nimetatud eesmärkide saavutamiseks vajalikust kaugemale.
- (37) Käesoleva direktiiviga järgitakse põhiõigusi ning Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioonis ja Euroopa Liidu põhiõiguste hartas tunnustatud põhimõtteid. Eelkõige tuleks direktiivi kohaldamisel arvestada nõuetekohaselt ettevõtlusvabadust, võrdsust seaduse ees ja mittediskrimineerimise põhimõtet, õigust tõhusale õiguskaitsevahendile ja õiglasele kohtulikule arutamisele ning kuritegude ja karistuste seaduslikkuse ja proportsionaalsuse põhimõtet kooskõlas harta artiklitega 16, 20, 21, 47 ja 49.

- (38) Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Ühenduse asutamislepingule lisatud Ühendkuningriigi ja Iirimaa seisukohta käsitleva protokolliga artiklite 1 ja 2 kohaselt ja ilma, et see piiraks kõnealuse protokolliga artikli 4 kohaldamist, ei osale need liikmesriigid käesoleva direktiivi vastuvõtmisel ning see ei ole neile siduv ega kohaldatav.
- (39) Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Ühenduse asutamislepingule lisatud Taani seisukohta käsitleva protokolliga artiklite 1 ja 2 kohaselt ei osale Taani käesoleva direktiivi vastuvõtmisel ning see ei ole tema suhtes siduv ega kohaldatav.

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA DIREKTIIVI:

Artikkel 1

Sisu ja reguleerimisala

Ebaseadusliku sisserändega võitlemiseks keelatakse käesoleva direktiiviga ebaseaduslikult riigis viibivate kolmandate riikide kodanike töötamine. Sel eesmärgil sätestatakse direktiivis ühised miinimumnõuded karistuste ja meetmete suhtes, mida tuleb kohaldada liikmesriikides kõnealust keeldu rikkuvate tööandjate suhtes.

Artikkel 2

Mõisted

Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi erimõisteid:

- a) „kolmanda riigi kodanik” – isik, kes ei ole Euroopa Liidu kodanik asutamislepingu artikli 17 lõike 1 tähenduses ja kes ei oma ühenduse vaba liikumise õigust vastavalt Schengeni piirieskirjade artikli 2 lõikele 5;
- b) „ebaseaduslikult riigis viibiv kolmanda riigi kodanik” – liikmesriigi territooriumil viibiv kolmanda riigi kodanik, kes ei täida või kes enam ei täida selles liikmesriigis viibimise või elamise tingimusi;
- c) „töötamine” – siseriikliku õigusega reguleeritud või kehtiva tava kohast mis tahes vormis tööd hõlmav tegevus tööandja tarbeks, tema juhtimisel ja/või järelevalve all;
- d) „ebaseaduslik töötamine” – ebaseaduslikult riigis viibiva kolmanda riigi kodaniku töötamine;

⁽¹⁾ EÜT L 18, 21.1.1997, lk 1.

⁽²⁾ ELT C 321, 31.12.2003, lk 1.

⁽³⁾ EÜT L 281, 23.11.1995, lk 31.

- e) „tööandja” – füüsiline või juriidiline isik, sealhulgas rendiagentuur, kelle tarbeks või kelle juhtimisel ja/või järelevalve all töötamine toimub;
- f) „alltöövõtja” – füüsiline või juriidiline isik, kellele on määratud eelnevalt sõlmitud lepingu kohustuste osaline või täielik täitmine;
- g) „juriidiline isik” – iga üksus, millel on juriidilise isiku staatus vastavalt kehtivatele siseriiklikele õigusaktidele, välja arvatud riigid ja avalik-õiguslikud organid, kes teostavad riigivõimu, ning avalik-õiguslikud rahvusvahelised organisatsioonid;
- h) „rendiagentuur” – füüsiline või juriidiline isik, kes sõlmib vastavalt siseriiklikele õigusele töölepinguid või töösuhteid renditöötajatega, et lähetada neid kasutajaettevõtjatesse, kus nad töötavad ajutiselt kasutajaettevõtja järelevalve all ja juhtimisel;
- i) „eriti orjastavad töötingimused” – töötingimused, mille puhul esineb muu hulgas soolisest või muust diskrimineerimisest tulenevalt äärmine ebaproportsionaalsus võrreldes seaduslikult töötavate töötajate töötingimustega, mis mõjutavad näiteks töötajate tervist ja ohutust ning on vastuolus inimväärikusega;
- j) „ebaseaduslikult riigis viibivate kolmandate riikide kodanike töötasu” – palk või mõni muu tasumoodus kas rahas või loonusena, mida töötaja tööandjalt oma töö eest otseselt või kaudselt saab ning mis on võrdne määradega, mida oleksid saanud seaduslikus töösuhtes olevad võrdväärset tööd tegevad töötajad.
- a) nõudma, et kolmanda riigi kodanikul oleks ja ta esitaks enne tööleasumist tööandjale kehtiva elamisloa või muu riigis viibimise loa;
- b) säilitama vähemalt töötamise ajal elamisloast või muust riigis viibimise loast koopiat või registreerima selle sisu liikmesriikide pädevate asutuste võimalikuks kontrollimiseks;
- c) teavitama liikmesriikide määratud pädevaid asutusi kolmanda riigi kodaniku tööle võtmisest liikmesriigi poolt sätestatud tähtaja jooksul.

2. Liikmesriigid võivad näha ette lihtsustatud teavitamise korra vastavalt lõike 1 punktile c, kui tööandja on füüsiline isik ja töötatakse tema isiklikuks tarbeks.

Liikmesriigid võivad sätestada, et lõike 1 punkti c kohane teavitamine ei ole vajalik, kui töötajal on nõukogu 25. novembri 2003. aasta direktiivi 2003/109/EÜ (pikaajalistest elanikest kolmandate riikide kodanike staatuses kohta) ⁽¹⁾ kohaselt pikaajalise elaniku staatus.

3. Liikmesriigid tagavad, et lõikes 1 sätestatud kohustused täitnud tööandjat ei võeta vastutusele artiklis 3 sätestatud keelu rikkumise eest, välja arvatud juhul, kui ta teadis, et kehtiva elamisloana või muu riigis viibimise loana esitatud dokument on võltsitud.

Artikkel 5

Rahalised karistused

1. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et artiklis 3 sätestatud keelu rikkumisel kohaldatakse tööandja suhtes tõhusaid, proportsionaalseid ja hoiatavaid karistusi.

2. Artiklis 3 sätestatud keelu rikkumise suhtes kohaldatavad karistused hõlmavad

- a) rahalisi karistusi, mis suurenevad vastavalt ebaseaduslikult töötavate kolmanda riigi kodanike arvule, ning
- b) ebaseaduslikult töötava kolmanda riigi kodaniku tagasisaamise kulude tasumist, kui kolmanda riigi kodanik saadetakse tagasi. Liikmesriigid võivad otsustada, et punkti a kohaste rahaliste karistuste puhul kajastuvad vähemalt keskmised tagasisaatismiskulud.

Artikkel 3

Ebaseadusliku töötamise keeld

- Liikmesriigid keelustavad ebaseaduslikult riigis viibivate kolmandate riikide kodanike töötamise.
- Kõnealuse keelu rikkumise puhul kohaldatakse käesolevas direktiivis sätestatud karistusi ja meetmeid.
- Liikmesriik võib otsustada mitte kohaldada lõikes 1 osutatud keeldu ebaseaduslikult riigis viibivate kolmandate riikide kodanike suhtes, kelle väljasaatmine on edasi lükatud ja kellel on siseriiklike õigusaktide kohaselt lubatud töötada.

Artikkel 4

Tööandjate kohustused

- Liikmesriigid kohustavad tööandjaid

⁽¹⁾ ELT L 16, 23.1.2004, lk 44.

3. Liikmesriigid võivad kehtestada kergemad rahalised karistused, kui tööandja on füüsiline isik, kes võtab ebaseaduslikult riigis viibiva kolmanda riigi kodaniku tööle oma isiklikuks tarbeks ning kui tegemist ei ole olnud eriti orjastavate töötingimustega.

Artikkel 6

Maksmata jäänud töötasu väljamaksmine tööandjate poolt

1. Artiklis 3 sätestatud keelu rikkumise puhul tagavad liikmesriigid, et tööandja on kohustatud maksuma

a) kolmanda riigi kodanikule kogu maksmata jäänud töötasu. Kokkulepitud töötasu on eeldatavalt vähemalt asjaomases tegevusvaldkonnas kohaldatava miinimumpalga, kollektiivlepingute või tava kohane töötasu, välja arvatud juhul, kui tööandja või töötaja suudab tõendada muud, järgides vajaduse korral palkade suhtes kehtivaid kohustuslikke siseriiklikke nõudeid;

b) maksude ja sotsiaalkindlustusmaksetega võrdse summa, mille tööandja oleks tasunud, kui kolmanda riigi kodanik oleks töötanud seaduslikult, sealhulgas hilinemisest tingitud karistumaksed ja asjaomased haldustrahvid;

c) vajaduse korral kõik kulud, mis kaasnevad tagasi pöördunud või tagasi saadetud kolmanda riigi kodanikule maksmata jäänud töötasu saatmisega.

2. Lõike 1 punktide a ja c kohaldamiseks tõhusate menetluste kättesaadavuse tagamiseks, võttes asjakohaselt arvesse artiklit 13, sätestavad liikmesriigid mehhanismid, mis tagavad, et ebaseaduslikult töötavad kolmandate riikide kodanikud:

a) saavad esitada taotluse vastavalt siseriiklikes õigusaktides sätestatud aegumistähtajale ja täitmisele pöörata kohtuotsuse tööandja vastu maksmata jäänud töötasu väljanõudmiseks, sealhulgas juhtudel, kui nad on tagasi pöördunud või tagasi saadetud, või

b) kui siseriiklike õigusaktidega on ette nähtud, pöörduda liikmesriigi pädeva asutuse poole sooviga algatada menetlus maksmata jäänud töötasu väljanõudmiseks, ilma et kolmanda riigi kodanikul oleks vaja esitada sellekohane taotlus.

Ebaseaduslikult töötavaid kolmandate riikide kodanikke teavitatakse süstemaatiliselt ja objektiivselt õigustest, mis neil käesoleva lõike ja artikli 13 kohaselt on, enne mis tahes tagasisaatmisotsuse täitmist.

3. Lõike 1 punktide a ja b kohaldamiseks näevad liikmesriigid ette, et eeldatav töösuhe kestab vähemalt kolm kuud, välja arvatud juhul, kui tööandja või töötaja suudab muu hulgas tõendada teisiti.

4. Liikmesriigid tagavad selliste vajalike mehhanismide olemasolu, mis võimaldavad ebaseaduslikult töötanud kolmandate riikide kodanikel saada lõike 1 punktis a osutatud saadaoleva töötasu lõikes 2 osutatud taotluste alusel, sealhulgas ka juhul, kui nad on päritoluriiki tagasi pöördunud või kui nad on tagasi saadetud.

5. Artikli 13 lõike 4 kohaselt piiratud ajavahemikuks antud elamisloa puhul määratlevad liikmesriigid siseriiklikus õiguses tingimused, mille alusel võib nimetatud elamisloa pikendada kuni kolmanda riigi kodanikule on käesoleva artikli lõike 1 kohaselt välja makstud saadaolev töötasu.

Artikkel 7

Muud meetmed

1. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et tööandjate suhtes kohaldatakse vajaduse korral järgmisi meetmeid:

a) mõne või kõigi riiklike hüvitiste, toetuste või riigiabi, sealhulgas liikmesriikide hallatavate ELi rahaliste vahendite saamise õigusest ilmajätmine kuni viieks aastaks;

b) riigihankemenetlustes, mis on määratletud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 31. märtsi 2004. aasta direktiivis 2004/18/EÜ (ehitustööde riigihankelepingute, asjade riigihankelepingute ja teenuste riigihankelepingute sõlmimise korra kooskõlastamise kohta) ⁽¹⁾ osalemise õigusest ilmajätmine kuni viieks aastaks;

c) kuni 12 kuu jooksul enne ebaseadusliku töötamise avastamist tööandjale antud mõne või kõigi riiklike hüvitiste, toetuste või riigiabi, sealhulgas liikmesriikide hallatavate ELi rahaliste vahendite tagasinõudmine;

d) rikkumise toimepanekuks kasutatud asutuste ajutine või alaline sulgemine või kõnealuse äritegevuse loa ajutine või alaline tühistamine, kui see on põhjendatud olukorra tõsidusega.

2. Liikmesriigid võivad otsustada lõiget 1 mitte kohaldada, kui tööandja on füüsiline isik ja töötatakse tema isiklikuks tarbeks.

⁽¹⁾ ELT L 134, 30.4.2004, lk 114.

Artikkel 8**Alltöövõtt**

1. Juhul kui tööandja on alltöövõtja ja ilma et see piiraks tagasinõudeõigust või sotsiaalkindlustust käsitlevate siseriikliku õiguse sätete kohaldamist, tagavad liikmesriigid, et töövõtjat, kelle tööandja on vahetu alltöövõtja, võib kohustada lisaks tööandjale või tema asemel maksma

- a) vastavalt artiklile 5 kehtestatud rahalisi karistusi ja
- b) artikli 6 lõike 1 punktide a ja c ning artikli 6 lõigete 2 ja 3 kohast saadaolevat töötasu.

2. Liikmesriigid tagavad, et juhul kui tööandja on alltöövõtja, võib peatöövõtjat ja iga vahealltöövõtjat, kes olid teadlikud sellest, et tööandjast alltöövõtja võttis tööle ebaseaduslikult riigis viibivaid kolmandate riikide kodanikke, kohustada tööandjast alltöövõtja või töövõtja asemel, kelle tööandja on vahetu alltöövõtja, maksma lõikes 1 nimetatud makseid lisaks tööandjale või tema asemel.

3. Töövõtjat, kes on järginud siseriiklikes õigusaktides määratud vajaliku hoolsuse kohustust, ei võeta lõike 1 või 2 kohaselt vastutusele.

4. Liikmesriigid võivad oma siseriiklikes õigusaktides näha ette rangemad vastutust käsitlevad eeskirjad.

Artikkel 9**Kuritegu**

1. Liikmesriik tagab, et artiklis 3 nimetatud keelu rikkumist, kui see sooritati teadlikult, käsitletakse siseriikliku õiguse kohaselt määratletud kuriteona igal järgmisel tingimusel:

- a) rikkumine jätkub või kordub pidevalt;
- b) rikkumine hõlmab samaaegselt suurt arvu ebaseaduslikult tiigis viibivate kolmandate riikide kodanikke;
- c) rikkumisega kaasnevad eriti orjastavad töötingimused;
- d) rikkumise on sooritanud tööandja, kellele ei ole esitatud süüdistust ega keda ei ole mõistetud süüdi raamotsuse 2002/629/JSK kohaselt määratletud kuriteos ning kes

kasutab ebaseaduslikult riigis viibiva kolmanda riigi kodaniku tööd või teenuseid, teades, et kõnealune isik on inimkaubanduse ohver;

- e) rikkumine on seotud alaealise ebaseadusliku töötamisega.

2. Liikmesriigid tagavad, et lõikes 1 osutatud teole kihutamine, kaasaitamine ja õhutamine on kriminaalkorras karistatav kuritegu.

Artikkel 10**Kriminaalkaristused**

1. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et füüsilisi isikuid, kes panevad toime artiklis 9 osutatud kuriteo, karistatakse tõhusate, proportsionaalsete ja hoiatavate kriminaalkaristustega.

2. Välja arvatud juhul, kui see on välistatud õiguse üldpõhimõtete, võib käesolevas artiklis sätestatud kriminaalkaristusi kohaldada siseriiklike õigusaktide kohaselt, ilma et see piiraks muude kui kriminaalõiguslike karistuste või meetmete kohaldamist, ning nendega võib kaasnedä juhtumiga seotud asjaomase kohtuotsuse avaldamine.

Artikkel 11**Juriidiliste isikute vastutus**

1. Liikmesriigid tagavad, et juriidilisi isikuid võib võtta vastutusele artiklis 9 nimetatud süüteo eest, mille on nende kasuks toime pannud isik, kellel on juriidilises isikus juhtiv koht ning kes tegutses iseseisvalt või juriidilise isiku organi liikmena järgmistel alustel:

- a) õigus esindada juriidilist isikut või
- b) õigus teha juriidilise isiku nimel otsuseid või
- c) õigus kontrollida juriidilist isikut.

2. Liikmesriigid tagavad ka, et juriidilisi isikuid võib võtta vastutusele, kui lõikes 1 nimetatud isiku puuduliku järelevalve või kontrolli tagajärjel on juriidilise isiku alluvuses oleval isikul osutunud võimalikuks juriidilise isiku kasuks toime panna artiklis 9 osutatud süütegu.

3. Juriidilise isiku vastutus lõigete 1 ja 2 kohaselt ei välista kriminaalmenetlust füüsiliste isikute suhtes, kes on osalenud artiklis 9 osutatud kuritegude toimepanemises täideviija, kihutaja või kaasaitajana.

Artikkel 12

Juriidiliste isikute suhtes kohaldatavad karistused

Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et artikli 11 kohaselt vastutusele võetud juriidilise isiku suhtes kohaldatakse tõhusaid, proportsionaalseid ja hoiatavaid karistusi, mis võivad hõlmata ka artiklis 7 osutatud meetmeid.

Liikmesriigid võivad otsustada avalikustada nimekirja juriidilise isiku staatusega tööandjatest, kes on vastutusele võetud artiklis 9 osutatud kuriteo eest.

Artikkel 13

Kaebuste esitamise lihtsustamine

1. Liikmesriigid tagavad tõhusate mehhanismide olemasolu, mille kaudu ebaseaduslikult töötavate kolmandate riikide kodanikel on võimalik esitada kaebus oma tööandja kohta kas otse või liikmesriigi määratud kolmanda isiku, näiteks ametiühingu või muu ühenduse või, kui see on siseriiklike õigusaktidega ette nähtud, liikmesriigi pädeva asutuse kaudu.

2. Liikmesriigid tagavad, et kolmandad isikud, kellel on vastavalt asjakohases siseriiklikus õiguses sätestatud kriteeriumidele õigustatud huvi tagamaks, et käesolevat direktiivi järgitakse, võivad tegutseda kas ebaseaduslikult töötanud kolmanda riigi kodaniku nimel või tema toetuseks mis tahes haldus- ja/või tsiviilmenetlustes, mis on ette nähtud käesoleva direktiivi rakendamise eesmärgiga.

3. Kolmandate riikide kodanike abistamist kaebuste esitamisel ei tuleks käsitada ebaseaduslikule riigis elamisele kaasaitamisena nõukogu 28. novembri 2002. aasta direktiivi 2002/90/EÜ (millega määratletakse kaasaitamine ebaseaduslikule piiriületamisele, läbisõidule ja elamisele) ⁽¹⁾ kohaselt.

4. Artikli 9 lõike 1 punktides c või e kirjeldatud kuriteo puhul määravad liikmesriigid siseriiklikes õigusaktides tingimused, mille alusel nad võivad anda asjaomastele kolmandate riikide kodanikele üksikjuhtumi asjaolusid kaaludes ajutise elamisloa, mille kehtivus on seotud asjaomase riikliku menetlusega tingimustel, mis on võrreldavad nende kolmandate riikide kodanikele kohaldatavate tingimustega, kellele laieneb direktiivi 2004/81/EÜ.

Artikkel 14

Kontrollkäigud

1. Liikmesriigid tagavad, et nende territooriumil kontrollitakse ebaseaduslikult riigis viibivate kolmandate riikide kodanike töötamist tõhusalt ja piisavalt. Selline kontroll põhineb eelkõige riskianalüüsil, mille koostavad liikmesriikide pädevad asutused.

2. Kontrollide tõhususe parandamise eesmärgil määravad liikmesriigid riskianalüüsi alusel korrapäraselt kindlaks tegevusvaldkonnad, kuhu nende territooriumil on koondunud ebaseaduslikult riigis viibivate kolmandate riikide kodanike töötamine.

Liikmesriigid edastavad iga sellise tegevusvaldkonna kohta komisjonile igal aastal enne 1. juulit andmed eelneval aastal läbi viidud kontrollkäikude kohta, nii tegevusvaldkonna tööandjate absoluutarvud kui ka protsendilise osakaalu, ja kontrollkäikude tulemused.

Artikkel 15

Soodsamad sätted

Käesoleva direktiiviga ei piirata liikmesriikide õigust võtta vastu või säilitada sätteid, mis on soodsamad kolmandate riikide kodanikele, kellele kohaldatakse artikleid 6 ja 13, eeldusel et sellised sätted on kooskõlas käesoleva direktiiviga.

Artikkel 16

Aruandlus

1. Hiljemalt 20. juulil 2014 ja seejärel iga kolme aasta järel esitab komisjon Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande, mis sisaldab vajaduse korral ettepanekuid artiklite 6, 7, 8, 13 ja 14 sätete muutmiseks. Komisjon käsitleb oma aruandes eeskätt seda, kuidas liikmesriigid rakendavad artikli 6 lõikeid 2 ja 5.

2. Liikmesriigid edastavad komisjonile lõikes 1 osutatud aruande koostamiseks kogu vajaliku teabe. Teave sisaldab vastavalt artikli 14 lõikele 1 tehtud kontrollkäikude arvu ja tulemusi, vastavalt artiklile 13 kohaldatavate meetmete ja võimaluse korral artiklite 6 ja 7 kohaselt kohaldatavate meetmete üksikasju.

Artikkel 17

Ülevõtmine

1. Liikmesriigid jõustavad käesoleva direktiivi järgimiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid hiljemalt 20. juulil 2011. Liikmesriigid teatavad nendest viivitamata komisjonile.

⁽¹⁾ EÜT L 328, 5.12.2002, lk 17.

Kui liikmesriigid need meetmed vastu võtavad, lisavad nad nendesse või nende ametliku avaldamise korral nende juurde viite käesolevale direktiivile. Sellise viitamise viisi näevad ette liikmesriigid.

2. Liikmesriigid edastavad komisjonile käesoleva direktiiviga reguleeritavas valdkonnas nende poolt vastu võetud põhiliste siseriiklike õigusnormide teksti.

Artikkel 18

Jõustumine

Käesolev direktiiv jõustub kahekümnendal päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

Artikkel 19

Adressaadid

Käesolev direktiiv on adresseeritud liikmesriikidele kooskõlas Euroopa Ühenduse asutamislepinguga.

Brüssel, 18. juuni 2009

Euroopa Parlamendi nimel
president
H.-G. PÖTTERING

Nõukogu nimel
eesistuja
Š. FÜLE
